

Kitap Eleřtirisi

Esma ÖZDAŐLI, Hatem CABBARLI, Elnur PAŐA (ed.), Türk Dünyasının Güncel Meseleleri Devlet, Toplum ve Siyaset, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, Aralık 2023, ISBN: 978-625-393-341-8

Tuğçe ARTAR AKÇA¹

“Türk Dünyasının Güncel Meseleleri Devlet, Toplum ve Siyaset” başlıklı kitabın editörlüğünü Esma Özdaşı, Hatem Cabbarlı ve Elnur Paőa birlikte yapmışlardır. Bu eser; Türk dünyası hakkında güncel siyasi, ekonomik ve toplumsal hadiseleri okuyucuya sunma gayesi taşımaktadır. Söz konusu eser teknik olarak 16,5 x 24 ebatlarında ikinci hamur kâğıda renksiz olarak basılmıştır. Mevzubahis eser karton kapağa sahip olmanın yanı sıra toplam 354 sayfadan meydana gelmiştir. On beş bilim insanı tarafından kaleme alınan ve on iki bölümden oluşan bu derlemede yer alan bölümlerin her biri farklı bilim insanları tarafından okuyucularla buluşturulmuştur. Bu derleme Türk dünyasındaki devletleri incelediği için bu kapsamda Tacikistan’a yer verilmemiştir.

Eserin “Atatürk’te Türklük Bilinci ve Türk Dünyası Vizyonu” (s.1-36) başlıklı ilk bölümünde, Mustafa Kemal Atatürk’ün milliyetçilik anlayışı bu önderin söylemleri çerçevesinde mercek altına alınmıştır. Ali Güler’in kaleme aldığı bu bölümde Atatürk’ün devleti, Türk milliyetçiliği anlayışı temelinde inşa ettiği tespiti yapılmıştır. Güler, çalışmasında Atatürk’ün milliyetçilik anlayışının onun Türk dünyasına bakışını derinden etkilediğini vurgulamıştır. Burulkan Pala ise kitaba, “Türk Devletleri Teşkilatı: Kuruluşu, Yapısı ve İşleyişinin Siyasi ve Hukuki Temelleri” (s.37-60) başlıklı bir bölüm yazmak suretiyle katkıda bulunmuştur. Pala araştırmasında ilkin Türk Devletleri Teşkilatının kuruluşuna zemin hazırlayan süreci ele almış akabinde ise söz konusu teşkilatın hukukî dayanaklarını irdelemiştir. Yazar mevzubahis bölümde ayrıca Türk dili konuşan devlet başkanları zirveleri (1992-2010) ile Türk Devletleri Teşkilatı zirvelerine (2011-2023) yer vermiştir. Esma Özdaşı ve Ceyda Gusenay Kula ise ortaklaşa yazdıkları “Bölgesel ve Küresel Aktörlerin Politikaları Çerçevesinde İkinci Karabağ Savaşı’nın Analizi” (s.61-112) başlıklı üçüncü bölümde İkinci Karabağ Savaşı’nı Rusya, Türkiye, İran, İsrail, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Avrupa Birliği’nin savaş sürecindeki tutumları çerçevesinde çözümlemişlerdir. “Avrupa Birliği’nin Orta Asya Politikasının Değerlendirilmesi” (s.113-140) başlıklı dördüncü bölümü kaleme alan İlkin Mikayılov ise AB’nin Orta Asya politikasının değişimini; “Avrupa Birliği-Orta Asya: Yeni Bir Ortaklık Stratejisi” (2007) ve Avrupa Birliği-Orta Asya: Daha Güçlü Ortaklık İçin Yeni Fırsatlar Stratejisi” (2019) başlıklı iki temel belge üzerinden ayrıntılı olarak irdelemiştir. Bu derlemenin “Türkistan’da Millî Kimlik İnşasında Sovyet Etkileri” (s.141-174) başlıklı beşinci bölümünde Turgay Düğen Türkistan coğrafyasındaki Sovyetler Birliği’nin Türk devletlerinde ulus inşasına etkisini Çarlık, Sovyet ve 1991 sonrası dönemleri olmak üzere üç merhaleye ayrılarak aydınlatmıştır.

Bülent Yıldırım ve Fatma Rodoplu Yıldırım’ın ortaklaşa kaleme aldıkları “Balkanlardaki En Kalabalık Türk Topluluğu: Bulgaristan Türkleri” (s.175-206) başlıklı bölümde Bulgaristan Türklerinin nüfusundaki değişim tarihsel süreç bağlamında ele alınmıştır. Bu minvalde söz konusu çalışmada; Osmanlı Devleti’nden Türkiye Cumhuriyeti’ne kadar uzanan göçler kronolojik bir silsile takip edilerek masaya yatırılmıştır. Ayrıca yazarlar, Bulgaristan Türklerinin dilsel ve kültürel durumlarını inceleyerek mevcut

¹ Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Programı, E-mektup: tugceartar@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5798-0009

sistemde bu insanların kimliklerini nasıl koruyacakları hakkında bir takım önerilerde bulunmuşlardır. Eserin yedinci bölümü Ayna Askeroğlu Arslan tarafından “1944 Ahıska Sürgünü: Sebep ve Sonuçları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme” (s.207-220) başlığı ile kaleme alınmıştır. Bu çalışmada Ahıska sürgününü yaşayan kimselerle yapılan görüşmelere yer verilmesi bölüme özgün bir nitelik kazandırmıştır. Tekin Tuncer’in yazarlığını üstlendiği sekizinci bölüm ise Doğu Türkistan’da yaşanan insan hakları ihlallerini ve uluslararası toplumun bu konuya bakışını mercek altına almaktadır (s.221-262). Kemal Özcan ve Hande Gündüz ise ortaklaşa kaleme aldıkları “Rusya’nın 12’nci Asırda Kırım Kaynaklı Diplomasi Faaliyeti ve Kırım’ın Güncel Meseleleri” (263-286) başlıklı makaleleri ile kitabın dokuzuncu bölümüne katkı sunmuşlardır. Makalede Rusya’nın Kırım politikası; İkinci Katerina’dan Josef Stalin dönemine kadar olan geniş bir yelpazede, özellikle Kırım Tatarlarının sürgününe ve ülkenin demografik yapısındaki değişime eğilmek suretiyle mercek altına alınmıştır. Bu minvalde 1991’den bu yana Ukrayna ve Rusya arasında yaşanan gerilimler tarihsel bir noktadan irdelenmiştir. Bu derlemenin onuncu bölümü “Mirziyoyev Dönemi Özbekistan Dış Politikası” (s.287-310) başlığı ile Sabir Askeroğlu tarafından okuyucularla buluşturulmuştur. Yazar, Şevket Mirziyoyev döneminde Özbekistan’ın dış politikasında meydana gelen dönüşümü, yeni dış politika ilkeleri üzerinden çözümlemiştir. Askeroğlu makalesinde Özbekistan’ın komşu ülkelerle normalleşme politikası kapsamında Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin gibi büyük güçlerin yanı sıra Afganistan ve Türkiye ile ikili ilişkilerini incelemiştir. “2022 yılında Kazakistan’da Yaşanan Kanlı Ocak Ayı Olaylarındaki İç ve Dış Dinamikler” (s.311-322) başlıklı on birinci bölümde Kazakistan’da Ocak 2022’de yaşanan halk ayaklanması ekonomik ve siyasi açılardan ele alınmıştır. Serdar Yılmaz bu bölümde; Kazak hükûmetinin çağrısı üzerine mevzu bahis ayaklanmanın kontrol altına alınması amacıyla ülkeye davet edilen Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü’nün müdahalesini değerlendirmiştir. Derlemenin Ufuk Tok tarafından okuyucularla buluşturulan on ikinci bölümünde (s.323-346) ise Rusya’nın Güney Kafkasya politikası hakkında genel bir çözümleme yapılmıştır.

Türk dünyasında yaşanan güncel meselelerin ele alındığı bu derleme kitap hakkında genel bir değerlendirme yapılacak olursa bölümlerin yalın ve anlaşılır bir Türkçe ile kaleme alındıkları söylenebilir. Bununla birlikte derlemede yer alan bölümlerin yöntem ve kuram açısından önemli noksanlıklar barındırdığı gözlemlenmiştir. Kullanılan kaynakların özgünlüğü bakımından bilhassa eserin “1944 Ahıska Sürgünü: Sebep ve Sonuçları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme” başlıklı yedinci bölümü dikkat çekmektedir. Ancak kitabın geneline bakıldığında konu bütünlüğünün zayıf kaldığı anlaşılmaktadır. Neticede bu eserin Türk dünyası, Orta Asya ve Kafkasya coğrafyası üzerine çalışmalar yürüten akademisyenlerin ve lisansüstü öğrencilerin başvurabilecekleri bir kaynak niteliğinde olduğu söylenebilir.